

	Fan dasturi Urganch davlat universiteti tomonidan Oliy ta'lim ta'lim yo'nalishlari va mataxassislari bo'yicha O'quv-uslubiy boshqarmalar faoliyatini Muvofiglashtiruvchi Kengashning 2024 yil ____ avgustdagi ____ sonli bayonnomasi bilan maqullangan.
	Fan/modul uchun mas'ullar: D.Mahmudova UrDU, "Ekologiya va HFX" kafedrası katta o'qituvchi
4.	Urganch davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
5.	Fan/modul uchun mas'ullar: D.I.Mahmudova - UrDU, "Ekologiya va hayot faoliyati xavfisizligi" kafedrası katta o'qituvchisi
6.	Tagirizchilar: S.Matsaidova – UrDU "Geografiya" kafedrası dosenti, p.f.n. Sh.K. Babadjanova – KRASS Agromaslahat markazi, ilmiy xodimi b.f.n.PhD

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TABIIY VA QISHL.OQ XO'JALIGI FANLARI VAZIRLIGI
URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

BIOGEOGRAFIYA
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi: 520 000 – Atrof-muhit
Ta'lim yo'nalishi: 60520200-Ekologiya va atrof- muhit muhofazasi

S.U.Xodjaniyazov

G. R. Matlatipov

J.Sh.Ruzimov.

S.Y. Babajanova

Dinozavr

shakllanishi. 3-mavzu.Biogeografiyaning ekologik asoslari Atrof-muxit ekologik omilari: iqlim, edafik, orografik, gidrologik, biotik munosabatlar xillari. Antropogen omillar, introduksiya va iklimlashtrish. Tirik organizmlarning muhitlarda o'zgarishi. Organizmlarning indikatsion axamiyati. Tirik organizmlarning xayot formalari. Biotsenoz va uning axamiyati. Biotsenoz strukturam. Biotsenozlar klassifikatsiyasi. 4-mavzu.Biosfera Biosfera to'g'risidagi ta'limot. E.Zyuss, V.I.Vernadskiy biosfera chegaralari, biosfera biomassasi va uning taqsimlanishi xakida. Biologik maxsuldorlik. Uning quruqlik va okeandagi xilma-xilligi. Biosferada tirik organizmlarning modda va energiya aylanna xarakatidagi roli. Producent, konsument va reduisent organizmlar. Biosfera evolusiyasi. Noosfera. 5-mavzu. Areallogiya Areal xaqida tushuncha. Areal va uning chegaralari. Arealar tiplari. Arealning kattaligi va uni aniqlovchi prinsiplar. Kosmopolitlar. Endemiklar. Reliktlar. Arealarning vaktda o'zgarishi. Tirik organizmlar areallarining shakllanishiga uzidan oldingi davrdagi tabiiy sharoitlarning o'zgarishini ta'siri. Xozirgi kundagi areallarining shakllanishiga insonning ta'siri. 6-mavzu. Madaniy o'simliklar va uy hayvonlari geografiyasi. Madaniy o'simliklar va uy xayvonlarining kelib chiqishi. N.I.Vavilovning madaniy o'simliklarning kelib chiqish markazlari xaqidagi ilmiy-tadqiqot ishlari. Eng muhim markazlar va ularning qisqacha tasnifi. Madaniy o'simliklarning zamonaviy areallari. Uy xayvonlarining kelib chiqishi va zamonaviy tarqalish markazlari. 7-mavzu. Flora, fauna, biota Yerdagi organizmlarning xilma-xilligi. Quruqlikning floristik, faunistik va biotik regionlar. Floristik va biotik analiz. Ularning sistemasi va ajratish prinsiplari. Organizmlarning tarqalish gipotezasi. Golaritik mintqa. Quruqlikdagi biotik olarning xarakteristikasi. Zoogeografik rayonlashtrish. Notogeya, Neogeya va Arktogeya mintaqalari. 8-mavzu. Quruqlik biotmalarining asosiy turlari Zonal, introzonal, ekstrazonal jamoalar. Biotsenozdagi antropogen o'zgarishlar. Biotsenozdagi zonal va regional xususiyatlarini xisobga olgan xolda muxofaza qilish muammolari. Tundra, o'rmon, dashit, cho'l, tropik va subtropik va boshqa mintaqalarning o'simlik va hayvonlar biotmlari olani.	
--	--

9-mavzu. Jamoalarning balandlik buyicha differensiallanishi Yer yuzidagi organizmlarning tarqalishida balandlik mintaqalarining roli. Turli kenglikdagi regionlarda balandlik mintaqalarining tuzilishi. Jamoalar balandlik zonalari tiplari to'g'risida tushuncha. Tog' sistemalarida yuqori yashash muxitini yaratuvchi omillar. O'simliklar va xayvonlar olamining yuqori tog mintaqalarida o'ziga xos xususiyati. 10-mavzu. Ichki suv xavzalarining jamoalari Ichki suv xavzalari asosiy tiplari yashashi uchun muxit sifatida. Ichki suv xavzalari organizmlarining klassifikatsiyasi. Yer osti suv xavzalarining organik dunyosi. Chuchuk va sho'r suv xavzalari jamoalarining dinamikasi. Suv omborlari jamoalarining o'ziga xos xususiyatlari. 11-mavzu. Okean, dengiz va orollar biogeografiyasi. Okean, dengiz va orollar yashash muxiti sifatida. Okean va dengizlarning kimyoviy, biogen va gaz tarkibi. Dunyo okeanining biologik resurslari. Okeandagi organizmlar jamoalari. Okeaniologik zonalari. Dunyo okeanini biogeografik rayonlashtrish. Orollar biogeografiyasi. Orollar jamoalarining o'ziga xos jixatlari. Organizmlarning tarqalishi. Orollar biotalarining evolusiyasi. Endemizm. 12-mavzu. Bioxilma-xilikni saqlashning biogeografik asoslari. Biosfera xilma-xilligini tur va ekosistema darajasida saqlash. Kamyob va yuqolib borayotgan turlarni muxofaza qilish. O'zbekistonning "Qizil kitobi". Dunyo "Qizil kitobi". Muhofaza qilinadigan xududlarning geografik joylashish prinsiplari. Qo'riqxonalar va Milliy bog'lar. III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar <i>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</i> 1. Biogeografiyaning asosiy tarixiy taraqqiyot etaplari. 2. Biogeografik tadqiqot uslublari. 3. Yashash muhitlari, ekologik omillar, adaptatsiya. 4. Turli tarixiy davrlarda olimlarning ilmiy ishlariada biosfera haqidagi gipotezalarning paydo bo'lishi va rivojlanishi. 5. Biosferada organizmlarning moddalarning aylanna xarakatidagi roli. 6. Areal tushunchasining tur, turkum va sistematik guruxlarning geografik xarakteristikasi ekanligi. 7. Madaniy o'simliklarning kelib chiqish markazlari haqidagi N.V.Vavilovning ta'limoti. 8. Uy hayvonlarining kelib chiqishi va zamonaviy tarqalish markazlari. 9. Quruqlikning floristik, faunistik va biotik regionlari.	
---	--

10. Quruqlik biotomlarining asosiy tiplari. 11. Jamoalarning balandlik mintaqalari va uning kenglik mintaqalariga nisbatan solishtirish. 12. Ichki suv havzalarining asosiy tiplari va ular organizmlarning yashash muhiti sifatida. 13. Okean va dengizlarning organizmlar jamoalari. Orollar biotomlari. 14. Qizil kitobning yaratilishi, uning biogeografiya fanini o'rganishdagi ahamiyati. 15. Bioxilmaxillikni muhofaza qilishda biogeografiyaning roli. Amaliy mashg'ulotlar tashkillashtirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bir akademik guruhga bitita professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur.	IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar <i>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan to'plashlar:</i> 1. Floristik, faunistik va biotik regionlarni ajratish prinsiplari va ularning tartibi. 2. Jamoalarni muhofaza qilish zonal va regional farqlarini hisobga olish. 3. Turli zonalar, jamoalarni xo'jalikda foydalanish. 4. Okeandagi organizmlar jamoalari 5. Bioxilmaxillik to'g'risidagi Konvensiya (Rio-de-Janeyro, 1992) 6. Tirik tabiat ob'ektlarining noqonuniy savdosi va uning bioxilmaxillikning qisqartirishiga ta'siri. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • zamonaviy biogeografiyaning asosiy nazariy yondoshuvlari va tamoyillari; asosiy biologik taksonlar areallarining shakllanish va rivojlanish qonuniyatlari, areallar tipologiyasi; quruqlikni biotik rayonlashtirishdagi asosiy prinsiplar va yondashuvlar; biotom turatining tarkibiy va funksional xususiyatlari, yerdagi biologik xilma-xillikni tabakalashtirish (differentsiallash) ning geografik qonuniyatlari haqida tassavur va bilimga ega bulishi; • biogeografik ob'ektlarning tabiiy sharoitlar va muhit omillari bilan uzaro bog'liqligini taxlil kila olish, tabiatni boshqarish va bioxilma-xillikni saklash muammolarini xal kilishda biogeografik xaritalarni ukish va biogeografik ma'lumotlarni sharxlay olish, biogeografik tavsiflarni taxlil kilish va turli biogeografik kursatkichlarning ahamiyatini baxo lashni bilishni va ulardan foydalanaolishni;
---	---

• biogeografik ob'ektlar va xdsisalarni taxlil kilishning umumiy tamoyillari, biogeografik ob'ektlarga nisbatan kiyosiy geografik usullar, bioxilma-xillikni baxolash vasaklashning asosiy prinsiplari va yondashuvlari asosidagi kunlik malari ga ega bo'lishi VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy mashg'ulot (manitdiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni kilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar. VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oralq nazorat shakllarida berilgan vazifa va to'plashlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini to'plashlarni	Asosiy adabiyotlar 1. Второв П.П., Дроздов Н.Н. «Биогеография». М, Валдос. 2001. 2. Воронов А.Г., Дроздов Н.Н., Кривоулицкий Д.А., Мило У.Г. «Биогеография с основами экологии». М, Высшая школа. 2002. 392 ст. 3. Т. А. Радченко., Ю. Е. Михайлов., В. В. Валдайских. Биогеография. Екатеринбург, Издательство Уральского университета. 2015. 4. Жумаханов Ш.З. Биогеография асослари (маррузалар матни). Наманган, 2017. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Ярошенко П.Д. «Общая биогеография». М, Мысль. 1975. 188 ст. 2. Киселев В.Н. Биогеография. Минск, 2004 3. Mark V. Lomolino Brett R. Riddle Robert J. Whitaker James H. Brown. Biogeography 2010. Sinauer Associates Inc 4. Абдурахманов Г. М., Кривоулицкий Д. А., Мило Е. Г., Огуреева Г. Н. Биогеография. Серия: Высшее образование. М.: Академия, 2003. 480 с. 5. Петров К.М. Биогеография: учебник. - М.: Академический Аxborot manbaalari: 1. www.uznature.uz. 2. www.zivonet.uz; 3. www.floraimal.ru.
---	--